

Нацыянальная бібліятэка Беларусі захоўвае на сённяшні дзень каля 7 мільёнаў адзінак кніг, часопісаў, газет, нот, карт, графікі, аўдыявізуальных дакументаў, рукапісаў і г. д. Магчыма, ёй цяжка змагацца па колькасці сабраных багаццяў з буйнейшымі кнігасховішчамі свету. Але ніводная, самая вялікая бібліятэка не заменіць іншых кнігазбораў, якія склаліся гістарычна, бо не можа быць тоесным іх састаў. Нацыянальную гісторыка-культурную каштоўнасць мае кнігазбор Нацыянальнай бібліятэкі ў цэлым: сучасны працуючы і жывы арганізм з'яўляецца ў той жа час помнікам айчыннай культуры.

Як і ва ўсіх бібліятэках свету, найбольш каштоўныя і рэдкія выданні і рукапісы ў Нацыянальнай бібліятэцы вылучаны на асобнае захаванне — у Адзеле рукапісаў, рэдкай кнігі і старадрукаў, таму што яны, як помнікі

культуры, патрабуюць асабовых умоў аховы і захавання. Але што ж такое рэдкая кніга, па якім прыкметам вядзецца яе адбор? Першым, агульнапрынятым крытэрыем з'яўляецца старажытнасць кнігі.

Важнейшай прыкметай рэдкасці кніг з'яўляецца роля, якая належыць ім у гісторыі культуры. Гэта першыя і прыжыццёвыя выданні класікаў айчыннай і замежнай навукі і літаратуры, помнікі філасофскай і палітычнай думкі, выданні, якія адлюстроўваюць падзеі і эпохі вялікай гістарычнай значнасці, нелегальныя і забароненыя выданні, падпольны і партызанскі друк. Цікава, што адчувае чытач, калі трымае ў руках пажыццёвае выданне А. Міцкевіча і А. Пушкіна, В. Дуніна-Марцінкевіча і Я. Купалы?

Асобнай калекцыяй захоўваюцца ў Адзеле архіўныя матэ-

Каб засталася нашчадкам

рыялы і рукапісныя кнігі — больш за тысячу адзінак захавання. Рукапісны фонд з'яўляецца часткай Нацыянальнага архіўнага фонду Беларусі. У яго складзе — асабістыя фонды К. Каганца, І. Сіманюскага, Я. Хлябцэвіча, збор матэрыялаў дзеячаў навукі і культуры Беларусі, куды уваходзяць творчыя рукапісы Я. Коласа, Ц. Гартнага, З. Бядулі і іншых. Сярод рукапісных кніг — рукапіс XVI ст. «Тайная тайных або Арыстоцелевы вароты» на старажытнабеларускай мове, помнікі славянскага і заходне-еўрапейскага пісьменства, калекцыя арабскіх рукапісаў XIV — XIX стст. і г. д.

Адзел рэдкай кнігі — гэта не проста і не толькі кніга-

сховішча: яго супрацоўнікі шукаюць і набываюць рэдкія і каштоўныя выданні, робяць навуковую апрацоўку, рыхтуюць і выдаюць бібліяграфіі і даведнікі, вядуць навуковую работу. І ўсе гэта дзеля аднаго — каб кніга выконвала сваю асноўную функцыю, асноўнае прызначэнне — быць кнігай, якую чытаюць. Таму ўсе нашы багацці адкрыты для чытачоў — для даследчыкаў і студэнтаў, для ўсіх тых, хто цікавіцца гісторыяй і культурай.

Ёсць два супрацьлеглыя пункты погляду на старыя кнігі: першая — «Каму яна патрэбна, гэтая макулатура, ёй амаль ніхто не карыстаецца», — і другая — «гэта каштоўныя помнікі культуры, іх трэба зачыніць у сховішчы і нікому не выдаваць, каб

яны добра захоўваліся». Абедзве думкі ў канчатковым выніку вядуць да аднаго: да смерці кнігі. У першым выпадку — фізічнай, у другім — духоўнай. Кніга жыве толькі калі яе чытаюць. Так, у нас пакуль што мала спецыялістаў, мала па-сапраўднаму адукаваных людзей з веданнем замежных моў. Але ёсць надзея, што наступныя пакаленні будуць разумнейшыя за нас, яны будуць больш ведаць і больш жадаць ведаць. І не змогуць абысціся без бібліятэкі, без кнігі.

Т. І. РОШЧЫНА,
заг. аддзела рукапісаў,
рэдкай кнігі
і старадрукаў Нацыянальнай
бібліятэкі Беларусі.